

Konsocijacija kultura ili kombinacija kultura

Konsocijacija kultura ili kombinacija kultura je uzgoj više kultura na istoj površini u isto vrijeme vegetacije. Budući da se u istom trenutku i mjestu nalazi više kultura odjednom, u središte pažnje dolaze njihovi odnosi, koji mogu biti dvojako uzrokovani; ili fizičkim međudjelovanjem (zbog habitusa biljaka) i/ili alelopatskim djelovanjem. Alelopatija zapravo predstavlja kruženje fiziološki aktivnih tvari i njihovo djelovanje u agrobotocenoza, pripada u red značajnijih pojava koje mogu utjecati na oblik i karakter pojedinih konsocijacija. Alelopatija je vrlo rasprostranjena u biljnom svijetu, a očituje se pomoću različitih ekoloških i biokemijskih mehanizama uz sudjelovanje različitih fiziološki aktivnih spojeva (kolini), s različitom brzinom djelovanja i različitim posljedicama. Zajedničko je za sve mehanizme: izdvajanje u vanjsku sredinu fiziološki aktivnih tvari i zadržavanje aktivnih tvari u prvom redu u tlu. Kolini se mogu u vanjsku sredinu izlučivati u tekućem i plinovitom stanju putem difuzije i isparljivih spojeva, razlaganjem izumrlih organa, izlučivanjem iz korijena ili ispiranjem alohtonih tvari sa živih biljaka i izlučivanjem pri klijanju sjemena. Značajan izvor kolina u agrobiocenoza su biljni rezidui i organska gnojiva koja se unose u tlo, s negativnim implikacijama. I mnoge korovske vrste tvore koline, koji neposredno djeluju na kulturne biljke, što, dakako, nije u izravnoj vezi s konsocijacijama. S druge strane, kulturne biljke svojim kolinima inhibiraju klijanje sjemena i rast klijanaca korova. Stoga bi se fitotoksini nastali u kulturnim biljkama ili razlaganjem biljnih rezidua u tlu mogli promatrati kao prirodni herbicidi.

U slobodnoj prirodi odnosi između biljaka su u klimaksu, dok u agrobiocenozi čovjek bira kulture u uzgoju. Stoga, da bi konsocijacija bila uspješna, ona mora zadovoljiti nekoliko ključnih zahtjeva, i to: a) između partnera ne smije postojati negativna alelopatija; b) izlučevine korijenja i biljaka ne smiju štetno djelovati na mikroorganizme tla; c) partneri ne smiju doći u kompeticijske odnose u primanju vegetacijskih čimbenika; d) kulture nadzemnim organima ne smiju ometati jedna drugu u primanju vegetacijskih čimbenika; e) ne smije doći do štetnog djelovanja alohtonih tvari.

S proizvodnog stanovišta, konsocijacija ne smije: a) dovesti do razlika u razini plodnosti proizvodne površine; b) partneri fizički ne smiju smetati u izvođenju agrotehničkih zahvata za drugi usjev; c) partneri si međusobno ne smiju nanositi štetu (polijeganje, itd.).

Oblici konsocijacija

U proizvodnoj praksi susrećemo slijedeće konsocijacije kultura:

1. oraničnih
2. povrtnih
3. oraničnih i povrtnih
4. drvenastih
5. drvenastih s oraničnim i povrtnim
6. šumskog drveća s poljoprivrednim kulturama

Razlozi uvođenja konsocijacija

Razloga za uvođenje i primjenu konsocijacija ima više, a kao najvažniji razlog navodi se:

1. bolja uporaba proizvodne površine. Postoji više oblika uporabe proizvodne površine, a to su: a) Ekstenzivna polikultura, koja se primjenjuje na malim površinama, niske plodnosti tla i s nepovoljnom klimom, a najčešće se primjenjuju kombinacije ratarskih i povrtlarskih kultura; b) Intenzivna

polikultura se najviše koristi u povrtlarstvu, a u ratarstvu su to npr. nama vrlo dobro poznate kombinacije bundeve i graha u kukuružu; c) Korištenje slobodnog prostora u drvenastim ili šumskim kulturama, npr. u početnom porastu, dok su drvenasti nasadi malog uzrasta, može se sijati kukuruz u topoliku, ili ako je razmak sadnje velik, prostor se može trajno iskorištavati, sadnjom ratarskih i povrtlarskih kultura u masliniku ili sadnjom povrća između širokih redova loze - u masliniku ratarske i povrtlarske kulture; d) Kombinacije drvenastih kultura, kao što su npr. loza + maslina, maslina + badem (pozitivna alelopatija), razne voćke, itd.

2. Pozitivno djelovanje na plodnost tla

Kombiniranje kultura može pozitivno utjecati na nakupljanje humusa i mikroorganizama. Npr. trave + djeteline trave utječu na humus pri površini, djeteline pak u dubini.

3. Povoljno djelovanje jednog partnera na drugog

Nije riječ samo o pozitivnoj alelopatiji već o pozitivnom učinku korijenskih izlučevina. Npr. djeteline i trave. Djeteline stvaraju N putem simbiotskih fiksatora dušika, a njega i aminokiseline dobro koriste trave. Tu je i pozitivan učinak na kakvoću prinosa.

Konoplja u repi – više šećera;

Repa u breskviku – više šećera;

Pšenica + duhan – bolja kakvoća oba partnera.

4. Iskorištavanje rubnog utjecaja kod partnera

Biljke u rubnom redu imaju veći vegetativni prostor za korijen i nadzemni dio, a time i veću mogućnost korištenja vegetativnog prostora, što rezultira većim prinosom. To je tzv. "rubni učinak". U našim su se uvjetima kao dobre kombinacije pokazali: kukuruz i soja, kukuruz i krumpir, kukuruz i paprika, a kao loše: ozima pšenica i kukuruz, te šećerna repa i kukuruz.

5. Zaštitna uloga ili pružanje pomoći u rastu jednog usjeva drugom u konsocijaciji

Partner većeg habitusa stvara povoljni fitoklimat za drugi usjev manjeg habitusa u početnom rastu, npr. djetelina u ječmu, pšenici ili zobi. Nekada su se kod nas, na seljačkom posjedu, kada su se žitarice sijale u rjeđim sklopovima, u njih na proljeće usijavale djeteline. Nakon žetve, djetelina je nastavila rast, kosila se na jesen i ostavljala kao glavni usjev slijedeće godine, ili zaoravala kao siderat. Jači usjev služi za penjanje drugom, npr. pšenica, zob i ječam za grahorice, ili kukuruz za grah.

6. Dobivanje prinosa bolje kakvoće

7. Bolja uporaba vegetacijskog razdoblja

Dakle iz dosada rečenog jasno je vidljivo da su konsocijacije bolje od uzgoja pojedinačnih kultura, jer daju veće urode, štite od rizika, zatim od bolesti, štetočina pa i korova.

Konsocijacije se mogu podijeliti u 4 kategorije:

- **miješane** (to su primitivne konsocijacije, jer je više kultura izmiješano bez nekog reda, npr. grah i bundeve u kukuružu ili krumpiru),
- **uzgoj usjeva u redovima** (U redove sije se 1-2 ili više kultura i tu su odvojeni redovi kultura),
- **uzgoj usjeva u trakama** (to je suvremena i intenzivna konsocijacija, a princip je da se kulture siju odvojeno u trake po nekoliko redova, pa je kultivacija moguća za svaku kulturu posebno),

- **preklapajuće konsocijacije** (vegetacijsko razdoblje kultura nije međusobno jednako, jer se jedna kultura povlači, a druga tek jače nastupa. Npr. stočna repa u krumpiru, jer se krumpir vadi, a šećerna repa nastavlja vegetaciju).

Na kraju, kako ćemo znati je li konsocijacija uspješna? Vrlo jednostavno, ako je urod u konsocijaciji, u odnosu na urod istih pojedinačnih kultura koje sudjeluju u konsocijaciji, ali uzgajanih zasebno, veći ili jednak za istu obračunsku jedinicu površine, tada kažemo da je konsocijacija uspješnija ili jednako uspješna pojedinačnom uzgoju kultura, i obratno.

Mali rječnik:

Agrofitocenoza – zajednica poljoprivrednih kulturnih biljaka

Alelopatija –djelovanje jedne biljke putem svojim izlučevinama na štetu druge biljke

Alohtono – ono što po prirodi svoga postanka ne pripada prirodno danom okolišu

Kolini – fiziološki aktivni spojevi različitog porijekla

Kompeticija – međusobno takmičenje

Sideracija – zelena gnojidba